

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Michał Roman

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

INNOWACYJNOŚĆ TURYSTYKI WIEJSKIEJ NA PRZYKŁADZIE KANTONU TICINO W SZWAJCARII

INNOVATION OF RURAL TOURISM ON THE EXAMPLE OF THE TICINO CANTON IN SWITZERLAND

Słowa kluczowe: innowacyjność, turystyka wiejska, agroturystyka, Szwajcaria, Ticino

Key words: innovation, rural tourism, agritourism, Switzerland, Ticino

JEL codes: Q12

Abstrakt. Celem artykułu jest zaprezentowanie innowacyjnych rozwiązań w turystyce wiejskiej, w tym agroturystyce w szwajcarskim kantonie Ticino. Zwrócono uwagę na atrakcyjność turystyki zrównoważonej w aspekcie rozwoju regionu i na wartości społeczno-kulturowe obszarów wiejskich. Wykorzystano dane Travel Market Switzerland oraz informacje zebrane podczas wyjazdu studyjnego w maju 2015 roku do kantonu Ticino w Szwajcarii od pracowników Unione Contadini Ticinesi. Innowacyjność turystyki wiejskiej w regionie Ticino polega na stworzeniu odpowiednich ofert, które może wybrać potencjalny klient, np. wiejskie muzea, muzeum rzemiosła, usługi z terapii zajęciowej, m.in. ippoterapia, apiterapia, ziołolecznictwo, specjalne diety dla turystów, gospodarstwa tzw. „farmy piękności” (*beauty farm*), jak również minisanatoria, ścieżki edukacyjne, agrizoo/agrisafari.

Wstęp

Współczesna turystyka stanowi jedną z najdynamiczniej rozwijających się dziedzin działalności gospodarczej [Klimek 2010]. Jednym z rodzajów turystyki jest turystyka wiejska, w tym agroturystyka, która staje się realną alternatywą na stworzenie nowych miejsc pracy, źródeł dochodów i podniesienie ogólnego poziomu i stylu życia [Roman 2015a]. Są to istotne korzyści ekonomiczne, których realizacja przyczynia się do podnoszenia ogólnego poziomu kultury, infrastruktury otoczenia, ochrony zabytków oraz środowiska przyrodniczego [Krzyżanowska 2005]. Sprzyja ona także promocji regionu i kultywowaniu dawnych tradycji i zwyczajów [Bogusz, Kielbasa 2015].

Agroturystyka to forma wypoczynku na terenach wiejskich o charakterze rolniczym [Młynarczyk 2002], oparta na bazie noclegowej, najczęściej żywieniowej oraz formą aktywności rekreacyjnej związanej z gospodarstwem rolnym i jego otoczeniem – przyrodniczym, produkcyjnym oraz usługowym [Drzewiecki 1995]. Działalność agroturystyczna stanowi jeden z kierunków pozarolniczej działalności prowadzonej przez mieszkańców kantonu Ticino w Szwajcarii. Istotnym czynnikiem kształtującym konkurencyjność gospodarstw agroturystycznych kantonu Ticino jest ich zdolność do innowacji.

Materiał i metodyka badań

Celem artykułu jest zaprezentowanie innowacyjnych rozwiązań w turystyce wiejskiej, w tym agroturystyce w szwajcarskim kantonie Ticino. Zwrócono uwagę na atrakcyjność turystyki zrównoważonej w aspekcie rozwoju regionu oraz na wartości społeczno-kulturowe i ekologiczne obszarów wiejskich. Wykorzystano dane Travel Market Switzerland (TMS) z 2013 roku, które zostały przeprowadzone na grupie około 12 000 mieszkańców Szwajcarii. Ponadto wzięto pod uwagę informacje pochodzące z przeglądu literatury przedmiotu, jak również dane zebrane podczas wyjazdu studyjnego w maju 2015 roku do kantonu Ticino w Szwajcarii od pracowników Unione Contadini Ticinesi (Centrum Kompetencji Agroturystyki w Tessynie – Stowarzyszenie Rolników Tessyńskich w Sant Antonino). Szczegółowe informacje zaprezentowano w tabelach i na rysunkach oraz zastosowano metodę opisową.

Charakterystyka turystyki w regionie Ticino

Szwajcaria to państwo federacyjne, składające się z 26 kantonów i 2890 gmin, które mają bardzo szeroką autonomię [Honan 1994]. Dzieli się ona na 8 regionów turystycznych: Szwajcarię Północną, Szwajcarię Centralną, Graubinden (Gryzonię), Ticino, Valais, Wyżynę Berneńską, Jezioro Genewskie, Szwajcarię Zachodnią. Jednym z kantonów, a jednocześnie regionem turystycznych jest Ticino. Obszar ten jest najdalej wysuniętym na południe kantonem Szwajcarii (rys. 1). Region Ticino najczęściej odwiedza turystów latem (lipiec, sierpień). Szczegółowe informacje w tym zakresie przedstawiono na rysunku 2. Na rysunku 3 zaprezentowano motywy przyjazdów przez turystów do regionu Ticino i do Szwajcarii.

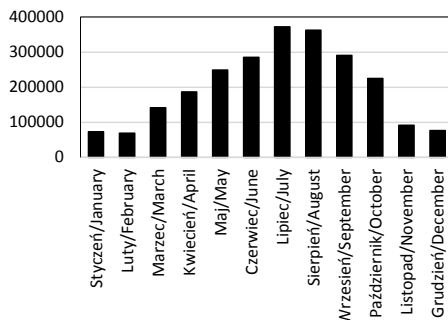
Najczęstszym motywem przyjazdów turystów do Szwajcarii są walory przyrodnicze (góry, natura). Turyści wybierający region Ticino kierowali się głównie atrakcyjnością tego terenu, walorami przyrodniczymi i rekreacyjnymi oraz sprzyjającą pogodą do wypoczynku w sezonie letnim. Na rysunku 4 zaprezentowano aktywność turystów podczas przyjazdów turystycznych do regionu Ticino i do Szwajcarii. Turyści odwiedzający region Ticino korzystali z takich form aktywności, jak: zwiedzanie atrakcyjnych miejsc, wycieczki statkiem, zakupy oraz degustacja kuchni regionalnej.

Rysunek 1. Położenie kantonu Ticino na tle innych szwajcarskich regionów

Figure 1. Location of the canton of Ticino against other Swiss regions

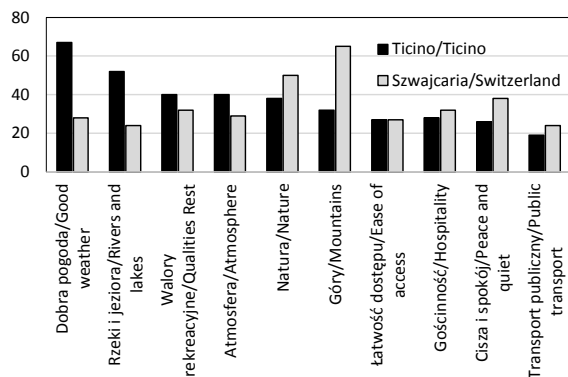
Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych informacji od pracowników Unione Contadini Ticinesi
 Source: own study based on information collected from employees Unione Contadini Ticinesi

Rysunek 2. Liczba odwiedzających turystów region Ticino w poszczególnych miesiącach

Figure 2. The number of tourists visiting the region of Ticino in particular months

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Travel Market Switzerland (TMS) 2013
 Source: own study based on data from Travel Market Switzerland (TMS) in 2013

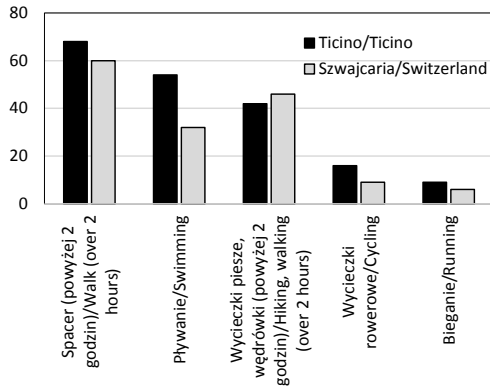
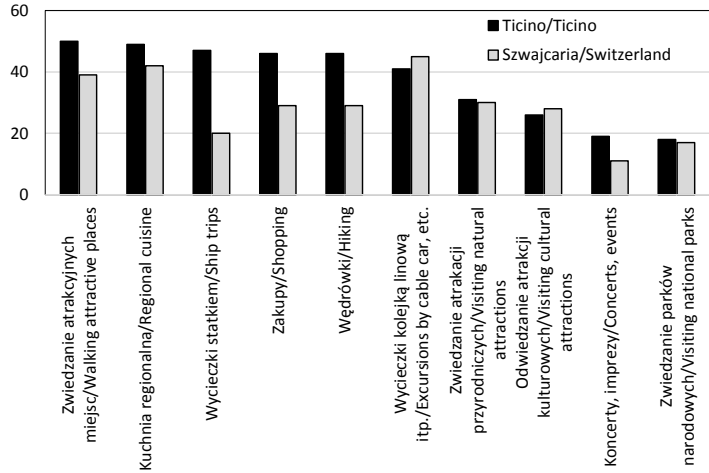
Rysunek 3. Motywy przyjazdów przez turystów do regionu Ticino i do Szwajcarii

Figure 3. Themes arrivals by tourists to the region of Ticino and Switzerland

Źródło: jak na rys. 2
 Source: see fig. 2

Rysunek 4. Aktywność turystów podczas przyjazdów turystycznych do regionu Ticino i do Szwajcarii
Figure 4. Activity of tourists during the tourist arrivals to the region of Ticino and Switzerland

Źródło: jak na rys. 2
Source: see fig. 2

Rysunek 5. Aktywność sportowa turystów podczas przyjazdów do regionu Ticino i do Szwajcarii
Figure 5. Sports activities tourists during visits to the region of Ticino and Switzerland

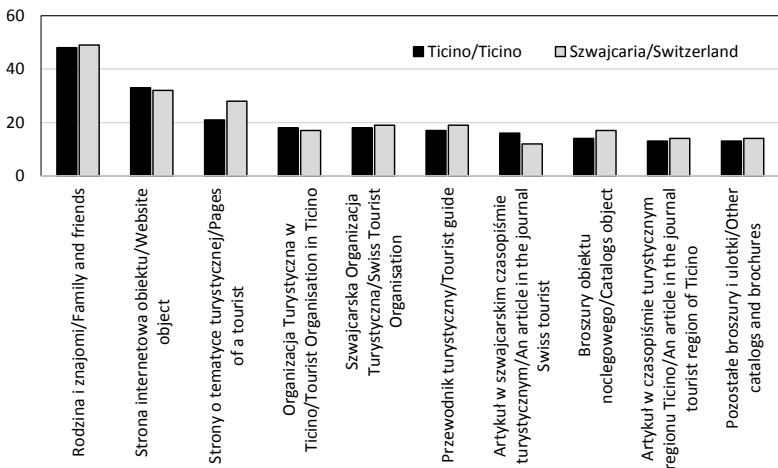
Źródło: jak na rys. 2
Source: see fig. 2

Na rysunku 5 przedstawiono aktywność sportową turystów podczas przyjazdów do regionu Ticino i do Szwajcarii. Turyści odwiedzający region Ticino najczęściej preferowali spacer oraz pływanie.

Turyści wybierając region Ticino bądź Szwajcarię jako cel swojej podróży korzystali z różnych źródeł informacji (rys. 6). W opinii turystów, do najważniejszych źródeł informacji, które brano pod uwagę podczas wyboru miejsc wypoczynku w regionie Ticino i w Szwajcarii były informacje przekazywane od rodziny i znajomych oraz opis obiektów turystycznych i walorach tego terenu, dostępne na stronach internetowych.

Rysunek 6. Źródła informacji z których korzystali turyści wybierający region Ticino lub Szwajcarię jako cel swojej podróży
Figure 6. Sources of information were used by tourists choosing a region of Ticino or Switzerland as your travel destination

Źródło: jak na rys. 2
Source: see fig. 2

Agroturystyka w regionie Ticino

Na rozwój turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki w Szwajcarii duże znaczenie mają następujące instytucje i organizacje: Switzerland Tourism (ST) – Szwajcarska Organizacja Turystyczna, Sekretariat Stanu ds. Ekonomii (SECO), Office Federale de la Statistique (OFS) – Federalne Biuro Statystyczne w Szwajcarii, Federation Suisse du Tourisme (FST) – Szwajcarska Federacja Turystyczna, Banque Nationale Suisse – Narodowy Bank Szwajcarii, Gastrosuisse – Stowarzyszenie Branży Gastronomicznej w Szwajcarii, Valais Tourism (VT) – Turystyka w kantonie Valais, World Tourism Organization (UNWTO) – Światowa Organizacja Turystyki, World Travel & Tourism Council (WTTC) – Światowa Rada Podróży i Turystyki.

Agroturystyka w regionie Ticino obejmuje bazy noclegowe i żywieniowe oraz szczegółową ofertę turystyczną (np. zajęcia na świeżym powietrzu, gospodarstwa dydaktyczne, sprzedaż bezpośrednią, wizyty w gospodarstwie i inne). W wielu gospodarstwach agroturystycznych regionu Ticino organizuje się turystykę winiarską (etnoturystykę).

Tabela 1. Liczba gospodarstw agroturystycznych w kantonie Ticino
Table 1. Number of agritourism farms in the canton of Ticino

Region/Region	Liczba gospodarstw agroturystycznych/ The number of agritourism farms
Piano di Magadino	16
Mendrisiotto	11
Luganese e Malcantone	14
Locarnese e Gambarogno	12
Dolina Verzasca (Valli Verzasca)	5
Dolina Maggia	6
Dolina Leventina (Valle Leventina)	4
Dolina Blenio (la Val di Blenio)	5
Bellinzonese	4

Źródło: jak na rys. 1
Source: see fig. 1

W Szwajcarii działalność agroturystyczną prowadzi około 8000 właścicieli gospodarstw, przy czym 230 obiektów ma status obiektów zarejestrowanych w stowarzyszeniach. W regionie Ticino jest 770 wszystkich gospodarstw agroturystycznych, w tym 10% zarejestrowanych (77 gospodarstw zrzeszonych w stowarzyszeniu usługodawców w Ticino). Mocną stroną regionu Ticino to działalność zagród edukacyjnych, która koordynowana jest w ramach sektora rolnego pod nazwą Sculola in Fattoria (SIF). W tabeli 1 zaprezentowano liczbę gospodarstw agroturystycznych w poszczególnych regionach kantonu Ticino. Poza bazą noclegową i gastronomiczną

gospodarstw agroturystycznych regionu Ticino są świadczone inne usługi (tab. 2). W tabeli 3 zaprezentowano typy bazy noclegowej gospodarstw agroturystycznych regionu Ticino.

W gospodarstwach agroturystycznych regionu Ticino kategoria „nocleg” obejmuje zakwaterowanie w gospodarstwie, w domu wiejskim, w tzw. agrihotelu lub agrimotelu, nocleg *self-service*, *agricampingu* lub w luksusowym agrihotelu.

W tabeli 4 ukazano różne rodzaje bazy żywieniowej gospodarstw agroturystycznych regionu Ticino. Z kolei baza gastronomiczna może obejmować potrawy regionalne, śniadanie, brunch, restauracja, tzw. *pic-nic*, degustacje oraz żywienie na życzenie turysty (grupy, uroczystości, specjalny jadłospis, ustalanie terminów i godzin posiłków na życzenie klienta).

W tabeli 5 przedstawiono ofertę dodatkową gospodarstw agroturystycznych w regionie Ticino. Ciekawą propozycją w gospodarstwach agroturystycznych stanowi sprzedaż bezpośrednia. Turysta może kupić produkty, które są wytwarzane w gospodarstwie (wino, sery, wędliny i inne).

Tabela 2. Oferta usługowa gospodarstw agroturystycznych prowadzących działalność w regionie Ticino
 Table 2. *The service offer of agritourism farms operating in the region of Ticino*

Oferta/Offer	Liczba gospodarstw w regionie/Number of agritourism farms										razem/ total
	Bellinzonese	Piano di Magadino	Locarnese e Gamberogno	Valle Verzasca	Valle Maggia	Valle di Blenio	Valle Leventiana	Luganese, Malcantone	Mendrisiotto		
Agroturystyka/Agrotourism	4	16	12	5	6	5	4	14	11		77
Nocleg/Accommodation	1	5	4	5	6	4	3	6	3		37
Gastronomia/Gastronomy	3	10	6	2	2	4	3	10	9		49
Sprzedaż produktów/Sales of products	3	12	8	5	5	6	4	10	11		64
Wizyty (zwiedzanie)/Visits (touring)	1	14	3	4	1	2	2	5	5		37
Lekcje młodzieży w gospodarstwie (tzw. zielone szkoły)/Lessons of youth on the farm (green schools)	0	3	0	1	1	2	0	3	3		13
Jazda konna/Horse riding	1	1	2	0	0	1	1	1	1		8

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

Tabela 3. Typy bazy noclegowej gospodarstw agroturystycznych regionu Ticino
 Table 3. *Types of accommodation agritourism farms in the region of Ticino*

Oferta/Offer	Liczba baz w regionie/Number of accommodation agritourism farms									
	Bellinzonese	Piano di Magadino	Locarnese	Valle Verzasca	Valle Maggia	Valle di Blenio	Valle Leventina	Luganese	Mendrisiotto	
Pokoje gościnne/Guest rooms	1	2	0	0	2	1	2	2	2	3
Mieszkania/Apartment	0	2	3	1	1	0	1	2	2	0
Dom wakacyjny tradycyjny (Rustico - dom z kamieni z dachem z kamienia. Dach jest podtrzymywany belkami z drewna)/Holiday traditional (Rustico - house made of stones with a roof made of stone. The roof is supported beams of wood)	0	0	2	4	0	0	0	1	1	1
Domy wakacyjne/Houses holiday	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Schroniska/Hostels	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Agrikamper/Agricamper	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Spanie na sianie/Sleeping in the hay	1	1	0	0	1	1	0	1	1	0
Nocleg zbiorowy/Overnight together	0	2	0	1	1	1	1	2	2	0

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

Tabela 4. Rodzaje bazy żywieniowej gospodarstw agroturystycznych regionu Ticino
 Table 4. Arrangements agritourism farms in the region of Ticino

Oferta/Offer	Rodzaje bazy żywieniowej/Arrangements agritourism farms									
	Bellinzonese	Piano di Magadino	Locarnese	Valle Verzasca	Valle Maggia	Valle di Blenio	Valle Leventina	Luganese	Mendrisiotto	
Kuchnia regionalna/Regional cuisine	1	4	2	0	0	2	2	4	3	
Restauracja z rezerwacją/Restaurant reservation	0	1	0	3	0	2	1	0	2	
Restauracja z menu/Restaurant menu	0	1	0	0	0	0	0	1	0	
Restauracja dla grup/Restaurant for groups	0	2	1	0	0	0	0	0	1	
Degustacje/Tastings	2	6	2	1	0	0	0	3	8	
Imprezy okolicznościowe/Special events	1	3	0	0	0	0	0	1	3	
Wynajem lokalu/For rent	0	1	0	0	0	0	0	1	0	
Wiejskie śniadanie/Rural breakfast	0	0	0	0	1	0	0	2	0	
Brunch – specjalne śniadanie przedłużone z lunchem w gospodarstwach wiejskich/Brunch – special breakfast extended with lunch in farms	0	1	1	1	1	1	2	3	2	
Serowarnie/Cheese dairies	0	1	0	2	0	0	0	0	0	
Kuchnie otwarte/Kitchen open	0	1	0	0	0	0	0	1	0	

Źródło: jak na rys. 1
 Source: see fig. 1

Przepisy prawne prowadzenia działalności agroturystycznej w regionie Ticino

Zgodnie z obowiązującym prawem w Szwajcarii, dom/obiekt nie jest określony w sposób jasny, dokładny i kompletny. W obiektach może być prowadzona działalność gospodarcza. Usługi agroturystyczne nie są uważane za działalność rolniczą, a zatem nie spełniają one wymogów prawnych. Jeśli jednak czynności agroturystyczne prowadzone są na gruntach rolnych to wymagane jest zezwolenie na ten rodzaj aktywności gospodarczej, gdy zaś agroturystyka znajduje się na obszarach pod zabudowę – nie musi być ona zarejestrowana. Obecnie w Szwajcarii nie ma szczegółowych przepisów w tym zakresie. Dekret w sprawie promocji gospodarstw i ich rozporządzenia wszedł w życie w lutym 2000 roku i wygasł w 2005 roku. W 2007 roku wprowadzono poprawkę do ustawy Kantonu Ticino o rolnictwie, aby zalegalizować prowadzenie usług agroturystycznych i wprowadzić możliwość finansowania inwestycji w tej dziedzinie.

Szwajcarskie władze wspierają promocję rolnictwa i podnoszenie poziomu produkcji, tak aby mogła być ona bardziej konkurencyjna i zróżnicowana. Wspiera się również promocyjnie rodzinne gospodarstwa wiejskie, ochronę krajobrazu oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Budynki lub obiekty na cele agroturystyczne mogą być budowane lub przebudowane, tylko z pozwoleniem na budowę. Licencji wymaga się także podczas rozbiórki budynków i innych prac. Działalność agroturystyczna może być prowadzona tylko tam, gdzie znajduje się dom gospodarzy, stajnia, obora, stodoła, winnica, a dopuszczalna powierzchnia wynosi maksymalnie 200 m².

Ustawa o lokalach publicznych ma na celu regulowanie lokali publicznych, z podziałem na hotele, restauracje, gospodarstwa agroturystyczne, promowanie jakości oferowanych produktów, w szczególności prowadzenie szkoleń, kursów kształcenia zgodnie z wymogami bezpieczeństwa, porządku publicznego i ochrony konsu-

Tabela 5. Oferta dodatkowa gospodarstw agroturystycznych regionu Ticino
 Table 5. Additional offer agritourism farms in the region of Ticino

Oferta/Offer	Oferta dodatkowa w regionie/Additional offer in region									
	Bellinzonese	Piano di Magadino	Locarnese	Valle Verzasca	Valle Maggia	Valle Blenio	Valle Leventina	Luganese	Mendrisiotto	
Sprzedaż bezpośrednia/Direct selling	0	14	9	8	5	5	5	14	14	
Wizyty/Visit	1	14	3	4	1	2	2	5	5	
Kursy/Courses	1	0	1					1		
Kolonie lub zielony szkoły/Colonies or a green school	0	1	0	1	0	0	1	0	0	
Zakupy w sklepie na życzenie klienta/Shopping in the store at the customer's request	0	0	1	1	1	1	1	1	1	
Wycieczki po okolicy/Excursions	0	0	1	1	1	1	3	2	1	
Jazda konna/Horse riding	1	1	2	0	0	1	2	1	1	
Gospodarstwa dydaktyczne/Reaching farms	0	2	0	1	1	2	0	2	4	
Zajęcia praktyczne dla najmłodszych/Practical classes for children	0	0	0	0	0	1	0	1	2	
Inne: (bar-salon, wypożyczalnia wozów, muzeum)/Other: (bar-lounge, rental cars, museum)	0	1	2	1	0	0	0	0	0	
Wjazd kolejką lub pociągiem/Cable car or on foot	0	0	3	3	1	0	1	2	0	
Brunch – specjalne śniadanie/Brunch – special breakfast	0	1	0	0	0	0	0	1	0	

Źródło: jak na rys. 1

Source: see fig. 1

mentów. Właściciel obiektu, który sprzedaje napoje alkoholowe powinien przestrzegać prawa federalnego o wyrobach spirytusowych. Istnieją specjalne zasady dotyczące przyznawania pozwoleń.

W nowym rozporządzeniu na temat lokali publicznych z 1 kwietnia 2011 roku, w art. 31 zamieszczono, że „agroturystyka może być prowadzona w lokalach publicznych (pensjonat rodzinny lub inny), który oferuje bazę noclegową i/lub żywnościową w gospodarstwie rolnym, które ma licencje. W art. 62 „zostało ustanowione, że również zarządzający gospodarstwem agroturystycznym musi posiadać dyplom zarządzającego lokalem publicznym”. W art. 68 widnieje zapis, iż „zarządzający gospodarstwem agroturystycznym, musi odbyć praktykę w Szwajcarii lub w innym kraju, która trwa 8 miesięcy. Praktyka może również odbyć się we własnym gospodarstwie”.

Uchwalona ustawa o turystyce i jej promocji w kantonie (w celu zaspokojenia potrzeb wypoczynku i rekreacji dla gości i mieszkańców) ma na celu zwiększenie konkurencyjności Ticino przez skoordynowane promowanie, wspieranie wydajności i jakości oferowanych produktów oraz usług. Ponadto ta ustawa reguluje pobór podatków. Właściciel jest zobowiązany do powiadomienia policji kantonu o przybyciu każdego gościa.

Promocja turystyki wiejskiej w regionie Ticino

Promocją działalności agroturystycznej w kantonie Ticino zajmuje się Unione Contadini Ticinesi – Centrum Kompetencji Agroturystyki w Tessynie – Stowarzyszenie Rolników Tessyńskich w Sant'Antonino. Stowarzyszenie cyklicznie wydaje katalog „Agroturystyka – mój dom, twoim domem”, który zawiera

najważniejsze informacje na temat oferty gospodarstw agroturystycznych regionu Ticino. Katalog jest na bieżąco aktualizowany. Stowarzyszenie prowadzi również serwis informacyjny dla turystów, jak również porady telefoniczne dla właścicieli gospodarstw. Składka członkowska dla usługodawców wynosi 100 CHF/rok. Stowarzyszenie na swojej stronie internetowej www.agriturismo.ch umieszcza wszystkie informacje o zarejestrowanych gospodarstwach agroturystycznych wraz z ich ofertą. Ponadto na tym portalu znajdują się informacje dodatkowe o gospodarstwach biorących udział w programie „Szkoła w gospodarstwie rolnym”, o obiektach mających znak marki „Made in Ticino”, o gospodarstwach ekologicznych BIO oraz o tych, które oferują sprzedaż bezpośrednią swoich produktów.

Stowarzyszenie uczestniczy cyklicznie w najważniejszych targach turystycznych promując gospodarstwa agroturystyczne regionu Ticino:

- „Targi di San Provino” (Agno),
- „Saperi e Saporì” (Mendrisio),
- „Targi di San Martino” (Mendrisio),
- „Profumi e Saporì a Torre” (Valle di Blenio),
- „Primavera in Piazza Grande” (Locarno),
- „Autunno in Piazza Grande” (Locarno),
- stoisko prezentujące gospodarstwa agroturystyczne w Ticino.

W ramach swoich usług stowarzyszenie oferuje także usługi doradcze, a wśród nich porady telefoniczne (bezpłatne dla zarejestrowanych użytkowników), konsultacje w gospodarstwie (za opłatą), kontrolę i analizę dostępnej infrastruktury, informacje na temat podstaw prawnych i różnych przepisów, ogólne wskazówki dotyczące rozpoczęcia działalności agroturystycznej, wyjaśnienia w sprawie złożenia wniosków do właściwych instytucji, prezentacja różnych możliwości promocji, pomoc w prezentacji dokumentów do organów, które wydają pozwolenia na budowę oraz do ewentualnego finansowania. Stowarzyszenie prowadzi również usługi związane ze sporządzaniem sprawozdań minimalnych wymagań prawnych prowadzenia usług agroturystycznych, obliczaniem rentowności przedsięwzięć inwestycyjnych, przygotowaniem biznesplanów, oszacowaniem optymalnego czasu pracy związanego z działalnością agroturystyczną, pomocą w uzyskaniu dotacji, tłumaczeniem tekstów promocyjnych w trzech językach narodowych i w języku angielskim, a ponadto organizowaniem dni informacyjnych i organizacją szkoleń specjalistycznych.

Innowacyjność turystyki wiejskiej w regionie Ticino

Duży wpływ na rozwój sektora turystycznego mają wprowadzane innowacje [Prus, Sadowski 2012]. Innowacyjność podmiotów działających w obszarze turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, staje się w ostatnich latach przedmiotem coraz większego zainteresowania. We współczesnej gospodarce stanowi ona podstawę osiągnięcia przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa i utrzymania jej w długim okresie. Innowacyjność jest powiązana z kreatywnością i przedsiębiorczością [Roman 2015b].

Innowacyjność ofert gospodarstw agroturystycznych regionu Ticino dotyczy także zagadnień związanych z etnografią. Można zauważyć duże znaczenie dziedzictwa kulturowego w rozwoju turystyki wiejskiej, aby ukazać folklor i tradycję tego regionu Ticino odwiedzającym turystom. W części gospodarstw agroturystycznych znajdują się wiejskie muzea lub muzea rzemiosła. Organizowane są także festiwale dotyczące tradycji wiejskiej.

Właściciele gospodarstw w swoich obiektach świadczą również usługi z zakresu terapii, m.in. ippoterapia, apiterapia, ziołolecznictwo. W obiektach tych można zamówić specjalne diety dla turystów. Występują także obiekty specjalizujące się usługami SPA, np. „farmy piękności” (*beauty farm*) i minisanatoria.

Ciekawym przykładem, aby zachęcić turystów do wypoczynku jest organizowanie wycieczek z przewodnikiem po terenie, odwiedzanie parków i ogrodów. Turysta może również przejść przez labirynt wykonany z kukurydzy lub soi. Ponadto w tego typu obiektach organizowane są „disco farmy”.

Trzeba zauważyć, że oferta dydaktyczna w gospodarstwach agroturystycznych obejmuje także obserwację procesu produkcyjnego w obiektach rolnych i bezpośredni udział w działalności produkcyjnej, a poza tym korzystanie ze ścieżek edukacyjnych agrizoo/agrisafari, dotyczących bezpośredniego kontaktu ze zwierzętami. Część gospodarstw agroturystycznych została przekwalifikowana na obiekty edukacyjne.

Wnioski

1. Turystyka w Szwajcarii jest podstawową gałęzią gospodarki i ma duży wpływ na rozwój innych branż. Szwajcarska branża turystyczna stymuluje powstawanie nowych miejsc pracy w działalności agroturystycznej, co jest szczególnie ważne w regionach górskich.
2. Często właściciele gospodarstw rolnych w regionie Ticino poszukują alternatywnych źródeł dochodu, a tym samym do dywersyfikacji prowadzonej działalności. Jedną z możliwości jest agroturystyka, która staje się realną alternatywą na stworzenie nowych miejsc pracy, źródeł dochodów i podniesienie ogólnego poziomu życia. Działalność agroturystyczna w regionie Ticino może przynieść wiele korzyści o charakterze ekonomicznym i pozaekonomicznym, przede wszystkim rolnikom świadczącym usługi agroturystyczne i ich rodzinom, ale także całym wiejskim społecznościom lokalnym.
3. Innowacyjność turystyki wiejskiej regionu Ticino polega na stworzeniu takich ofert, z których może korzystać potencjalny klient, odwiedzając np. wiejskie muzea, muzeum rzemiosła. Jednocześnie świadczone są usługi z zakresu terapii zajęciowej, m.in. hippoterapia, apiterapia, ziołolecznictwo. Ponadto występują obiekty związane z usługami SPA, np. „farmy piękności” (*beauty farm*) i minisanatoria. Część gospodarstw została przekwalifikowana na obiekty edukacyjne.

Literatura

- Bogusz Małgorzata, Barbara Kielbasa. 2015. Znaczenie kapitału ludzkiego w działalności agroturystycznej. [W] *Kapitał ludzki: stan i perspektywy rozwoju*, red. I. Kowalska, 109-119. Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Drzewiecki Maciej. 1995. *Agroturystyka*. Bydgoszcz: Instytut Wydawniczy „Świadek”.
- Honan Mark. 1994. *Szwajcaria. Praktyczny przewodnik*. Bielsko-Biała: Pascal.
- Klimek Katarzyna. 2010. *Turystyka jako czynnik społeczno-gospodarczego rozwoju Szwajcarii*. Kraków: PTE.
- Krzyżanowska Krystyna. 2005. „Ekonomiczne efekty prowadzenia działalności agroturystycznej”. [W] *Turystyka wiejska a rozwój i współpraca regionów*, red. Z. Kryński, E. Kmita-Dziasek, 65-73. Krosno: Prace naukowo-dydaktyczne Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie.
- Młynarczyk Krzysztof. 2002. *Agroturystyka*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytet Warmińsko-Mazurskiego.
- Prus Piotr, Andrzej Sadowski. 2012. „Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy Tczew w województwie pomorskim jako efekt wstąpienia Polski do Unii Europejskiej”. *Roczniki Naukowe SERIA XIV* (2): 126-130.
- Roman Michał. 2015a. „Agritourism farms owners’ competence in running their economic activities”. *Polish Journal of Management Studies* 11 (1): 136-146.
- Roman Michał. 2015b. „Innowacyjność elementem konkurencyjności w turystyce”. *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie* 1 (26): 111.
- Travel Market Switzerland (TMS). 2013. <http://www.s-ge.com/switzerland/import/en/event/world-travel-market-2013>.
- Unione Contadini Ticinesi (Centrum Kompetencji Agroturystyki w Tessynie – Stowarzyszenie Rolników Tessyńskich w Sant Antonino). www.agriturismo.ch, data dostępu 10.06.2015.

Summary

The aim of the paper was to present innovative solutions in rural tourism, including agritourism in the Switzerland – Canton of Ticino. The attractiveness of sustainable tourism was highlighted in the context of regional development and socio-cultural values of rural areas. The study used the data from Travel Market Switzerland and the information collected during a study trip in May 2015 to the Canton of Ticino in Switzerland from workers Unione Contadini Ticinesi. Innovation of rural tourism in the region of Ticino depends on creation of offers that the prospective client can choose from, for example: rural museums, craft museums, occupational therapy services including ippothotherapy, apitherapy, herbal medicine, special diets for tourists, beauty farm as well as a mini-spa, nature trails, agrizoo/agrisafari.

Adres do korespondencji
dr Michał Roman

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Nauk Ekonomicznych
Katedra Ekonomiki Edukacji, Komunikowania i Doradztwa
ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa
tel. (22) 593 41 61, e-mail: michal_roman@sggw.pl